

ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

У статті розглянуто виникнення і розвиток консолідованої фінансової звітності підприємств. Доповненням до роботи є ґрунтовний аналіз процесу виникнення та розвитку консолідованої фінансової звітності підприємств, що дозволило визначити появи консолідованої фінансової звітності, оскільки дане питання є недостатньо розкритим в науково-практичній літературі. Висвітлено проблеми, що стосуються виникнення та розвитку консолідованої фінансової звітності підприємств. Проаналізовано появу консолідованої фінансової звітності підприємств та виокремлено чинники її поширення у світі. Наведено міжнародний досвід складання консолідованої фінансової звітності. Розкрито вплив контролю на метод консолідації фінансової звітності підприємств. Обґрунтовано, що наявність великого приватного бізнесу, розвиненого фінансового ринку та інформаційні потреби розширять коло користувачів консолідованої фінансової звітності підприємства, які стали основоположними факторами появи такої звітності.

Ключові слова: консолідована фінансова звітність, консолідація, генезис, холдингові компанії, корпорація.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ И РАЗВИТИЕ КОНСОЛИДИРОВАННОЙ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ

В статье рассмотрено возникновение и развитие консолидированной финансовой отчетности предприятий. Дополнением к работе является основательный анализ процесса возникновения и развития консолидированной финансовой отчетности предприятий, что позволило решить вопрос появления консолидированной финансовой отчетности, поскольку данный вопрос является недостаточно раскрытым в научно-практической литературе. Освещены проблемы, касающиеся генезиса создания и развития консолидированной финансовой отчетности предприятий. Проанализировано появление консолидированной финансовой отчетности предприятий и выделены факторы ее распространения в мире. Приведен международный опыт составления консолидированной финансовой отчетности. Раскрыто влияние контроля на метод консолидации финансовой отчетности предприятий. Обосновано, что наличие крупного частного бизнеса, развитого финансового рынка и информационные нужды расширит круг пользователей консолидированной финансовой отчетности предприятия, которые стали основополагающими факторами появления такой отчетности.

Ключевые слова: консолидированная финансовая отчетность, консолидация, генезис, холдинговые компании, корпорація

Постановка проблеми. Сучасну світову економіку важко уявити без процесів по злиттю і поглинанню, реорганізації та оптимізації структури холдингів. Посилення процесів глобалізації економіки вимагає підвищення корисності інформації, що надається корпоративними структурами для отримання достовірної картини відносно даних фінансової звітності. В таких умовах саме консолідована фінансова звітність покликана забезпечити потреби користувачів у фінансовій інформації про діяльність групи компаній як єдиного суб'єкта господарювання. На наш погляд, для успішного запровадження такого інституту як консолідована фінансова звітність підприємств у вітчизняну практику, перш за все необхідно розглянути виникнення та розвиток консолідованої фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання консолідованої фінансової звітності в різний час досліджували такі вчені-економісти: З. Алієв [1], Л. Бурлакова [3], О. Волкова [4], О. Герасименко [5], С. Голов [6], А. Грибановський [7], О. Гурська [8], Є. Землянська [9], Т. Козлова [11], А. Кононенко [12], В. Костюченко [13], М. Лучко [14], В. Мандрющенко [15], О. Олійник [16], В. Оніщенко [17], Г. Петухов [18], Н. Пирець [19], В. Плотнікова [20], С. Свірко [21], І. Семчук [22], Я. Соколов [23], Г. Ткачук [24], О. Царенко [25], Л. Якубовська [26], М. Яцко [27] та інші науковці. Не применшуючи вагомості їхніх наукових напрацювань зауважимо, що питання генезису консолідованої фінансової звітності не знайшли достатнього опрацювання. Це зумовлює необхідність поглиблення досліджень в даному напрямі.

Метою статті є аналіз процесу виникнення та розвитку консолідованої фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перша консолідована фінансова звітність була складена в кінці XIX століття в США. Каталізатором для її складання послужила промислова революція, підсумком якої став розвиток корпоративних структур і, як наслідок,

вдосконалення обліку та звітності. З появою першого холдингу в Америці в 1832 році почали зростати потреби у відповідній обліковій інформації, а в 1866 році компанією «Cotton Oil Trust» була сформована консолідована звітність.

Найбільша американська корпорація General Electric складає консолідовану фінансову звітність, починаючи з 1894 року. Перший Звіт про прибутки і збитки містив інформацію по всіх компаніях групи і починався цифрами про виручку. Така практика застосовується в компанії й досі [7].

Інша впливова корпорація «United States Steel Company», організована в 1901 році, 12 березня 1903 року опублікувала свою першу консолідовану фінансову звітність (станом на 31 грудня 1902 р.). До неї додавалося позитивний висновок аудиторської компанії Price Waterhouse & Co (сьогодні – PriceWaterhouseCoopers), про те, що «звітність була перевірена й знайдена коректною» [7]. Тоді ж журнал «Американський учений» назвав таку звітність «найповнішою та ґрунтовною звітністю, що коли-небудь випускалася великими американськими компаніями» [7]. Лоуез Дікінсон (Lowes Dickinson) – старший партнер компанії Price Waterhouse & Co, переконав раду директорів, що звітність повинна складатися консолідовано по всіх компаніях, які входять в групу. До такого висновку його привели роздуми, що для такого гіганта звітність не може складатися тільки за даними материнської компанії, а вимагає принципово нового підходу, оскільки її дочірні структури були найбільшими металургійними компаніями США. Так виникла ідея консолідації, яку він розробив разом з головним бухгалтером цієї компанії В. Філбертом, використовуючи концепцію економічної єдності взаємодіючих компаній [10].

Широке поширення консолідована фінансова звітність отримала в США на початку ХХ сторіччя, основними чинниками якого були:

- бурхливий розвиток холдингового бізнесу;
- відсутність бар'єрів і нормативних приписів щодо застосування нових методів обліку та складання звітності;
- схвалення консолідації найбільшими фондовими біржами.

В Європі процес розвитку консолідованої фінансової звітності відставав. Створення нових холдингових структур відбувалося повільно, причинами цього були пильна увага держави та значне число юридичних бар'єрів. Особливістю європейського бізнесу були картельні угоди, які представляли собою угоду про співпрацю незалежних підприємців, що мають спільні економічні інтереси, з метою впливу на відносини виробництва та збуту шляхом обмеження або усунення вільної конкуренції. Таким чином, великі компанії воліли домовлятися зі своїми конкурентами, а не збільшуватися в розмірах і набувати монопольний контроль над ринком. Тому ідея консолідації набула поширення в європейських країнах набагато пізніше.

Свій внесок у виправлення цієї ситуації внесла Великобританія після Першої світової війни. Одними з перших, що підготували консолідовану фінансову звітність, були фахівці компанії Nobel Industries Ltd у 1922 році [9]. У 1923 році вийшла книга, присвячена питанням складання консолідованої фінансової звітності, автором якої був Гільберт Гарнзей (Gilbert Garnsey). У 1939 році Лондонська фондова біржа схвалила ідею консолідації та ввела її як одне з обов'язкових вимог до звітності зареєстрованих на біржі компаній. У Великобританії на законодавчому рівні складання консолідованої фінансової звітності було остаточно закріплене у 1947 році.

У Голландії холдинговий бізнес отримав широке поширення в 20-х роках ХХ століття. Перша згадка про консолідовану фінансову звітність фірми Mueller & Co датується 1926 роком [3].

У Німеччині практика консолідації з'явилася тільки в 30-х рр. ХХ століття. Консолідація стала обов'язковою обліковою процедурою в середині 60-х років, і вона значно відрізнялася від англо-американської практики. Ці відмінності були усунені в 1983 році у зв'язку із прийняттям Директиви ЄС № 7 [33]. У 1990 році обов'язкова консолідація була поширена на зарубіжні філії та дочірні компанії.

В інших європейських країнах спроби складання консолідованої фінансової звітності також відносяться до 1980-х років. Визнання консолідованої фінансової звітності в міжнародній практиці багатьох країн пов'язане з прийняттям Директиви ЄС № 7 [33], що визначає консолідовану звітність як таку, яка призначена для відображення фінансового стану та фінансових результатів групи взаємозалежних компаній.

У Франції складання консолідованої фінансової звітності для компаній, цінні папери яких котируються на біржі, стало обов'язковим з 1985 року. До 1967 року у Франції не більше 24 компаній складали консолідовану фінансову звітність, і цей процес носив епізодичний характер [7]. Французька компанія *Compagnie Frances des Petroles* в звітності за 1968 рік навела дані по консолідації за 1965, 1966 та 1967 роки. Слід зазначити, що перші європейські холдингові компанії з'явилися саме у Франції на початку 1920-х років. Але в цей час в країні ще не склалася загальна практика нової бухгалтерської процедури консолідації, і кожна компанія організовувала та здійснювала її так, як вважала за потрібне. У 1976 році з 292 компаній, що опублікували консолідовану фінансову звітність, 46 складали тільки консолідований баланс.

В Японії тільки в 1977 році Міністерством фінансів було прийнято «Положення про консолідовану бухгалтерську звітність». Принципи консолідації були схожі з англо-американською моделлю, а складати

консолідовану фінансову звітність японські компанії стали в другій половині 80-х років.

Отже, практика складання консолідованої фінансової звітності в різних країнах розрізняється за такими ознаками:

- цілі складання консолідованої фінансової звітності;
- ступінь поширення консолідованої фінансової звітності;
- розуміння консолідованої групи та її складу;
- учасники;
- метод консолідації та інші.

Згідно з Директивою ЄС № 7 [33], яка дала поштовх до визнання консолідованої фінансової звітності в багатьох країнах і внесла зміни в нормативне регулювання обліку, виділяються як вертикальні, так і горизонтальні групи, або консорціуми. При цьому визначальним фактором групи є наявність взаємного контролю, який може бути представлений у формах «де юре» і «де факто». Контроль «де юре» виникає в наступних випадках:

- володіння більшістю акцій компанії;
- наявності права призначати або знімати більшість членів ради директорів або загальних керівництва;
- наявності права контролю в силу меморандуму або установчого договору, а також у випадку договору про спільний контроль.

Контроль «де факто» виникає з інших факторів (родинні зв'язки, взаємні домовленості, спільність економічних рішень тощо).

Відносно обов'язковості консолідації існує дві особливості: субконсолідація, коли компанія є афілійованою особою по відношенню до іншої компанії; малі групи, коли сама компанія та її дочки на консолідованій основі перевищують не більше одного критерію за річним обсягом обороту, суми балансу і середньої чисельності персоналу [23, с. 610].

Згідно з Директивою ЄС № 7 країни-учасниці ЄС мають право вимагати формування консолідованої фінансової звітності в тому випадку, коли одна з компаній є підлеглою іншій, присутній домінуючий вплив і об'єднане керівництво. При цьому, формування консолідованої фінансової звітності не обов'язково, якщо материнська компанія «не є зареєстрованою на фондовій біржі та водночас є повністю залежною структурою від компанії з іншої країни – члена ЄС. Цей же виняток може застосовуватися і в тому випадку, якщо частка участі дочірніх компаній не перевищує 10 %, за умови, що вони висловляться за такий виняток» [18, с. 59].

Виходить, що одним з основних питань при формуванні консолідованої групи є визначення ступеня контролю.

Так, у Німеччині консолідована фінансова звітність складається, якщо материнська компанія:

- контролює підлеглі організації, володіючи більш ніж 20 % їх акцій;
- здійснює контроль над підлеглими організаціями, володіючи більшістю голосуючих прав, призначає (звільняє) їх раду директорів [23, с. 612].

В Іспанії під контролем розуміється володіння материнською організацією:

- більше 20 % акцій в дочірніх компаніях;
- 30 % акцій, які котируються на біржі [23, с. 611].

Основним показником контролю є частка материнської компанії у власному капіталі дочірньої компанії, що чинить вплив на вибір методу консолідації. Тобто, якщо материнська компанія володіє в дочірній більш ніж половиною акцій, то відповідно до МСФЗ (IFRS) 10 «Консолідована фінансова звітність» [31], має місце повний контроль і методом консолідації є повна консолідація.

Бувають виняткові випадки, коли таке володіння не передбачає контролю, наприклад, частки участі в компаніях призначені для продажу і

обліковуюються відповідно до МСФЗ (IFRS) 5 «Довгострокові активи, призначені для продажу, та припинена діяльність» [30]. Взаємозв'язок ступеня контролю та методу консолідації приведений в табл. 1.

Таблиця 1

Вплив контролю на метод консолідації звітності

№ з/п	Ступінь контролю	Тип підприємства	Метод консолідації
1	> 50 %	Дочірнє підприємство	Повна консолідація (МСФЗ 10 «Консолідація звітності» [31])
2	20 – 50 %	Асоційоване підприємство	Частка участі (МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства» [28])
3	Рівноправний контроль	Спільне підприємство	Частка участі (МСФЗ 11 «Спільна діяльність» [32])
4	< 20 %	Інші інвестиції	Інші інвестиції (МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [29])

Джерело: розроблено автором на основі [28, 29, 31, 32].

Структурна перебудова економіки та широкомасштабна приватизація державних підприємств сприяли створенню холдингів в Україні. До середини 90-х років цей процес прийняв масштабний характер і йшов за двома основними напрямками:

- одна частина холдингів створювалася шляхом перетворення великих підприємств з виділенням з їх складу підрозділів як юридично самостійних осіб;

- інша частина формувалася шляхом об'єднання пакетів акцій юридично самостійних осіб до статутного капіталу холдингу.

Відзначимо, що ключовими особливостями, завдяки яким відбувався розвиток консолідованої фінансової звітності, є:

- поява і розвиток приватних корпорацій;
- добре розвинений фінансовий ринок;
- розширення кола і потреб користувачів звітності.

Крім розширення сфери дії великих компаній важливим фактором розвитку консолідованої фінансової звітності є джерело фінансування бізнесу. Історія виникнення консолідованої фінансової звітності свідчить, що, незважаючи на те, що в Німеччині був добре розвинений великий приватний бізнес, розвиток консолідованої фінансової звітності не був таким стрімким, як в США та Англії. Основною причиною було фінансування бізнесу шляхом банківського кредитування, яке можливе за наявності активів у компанії, які є забезпеченням повернення кредиту. Таким чином, вид фінансування бізнесу відіграв важливу роль у розвитку бухгалтерського обліку та процесу консолідації бухгалтерської звітності.

Ще одна причина розвитку консолідованої фінансової звітності – це розширення кола і потреб користувачів звітності, до яких відносяться власники, інвестори та кредитори (у т.ч. фізичні особи, банки, державні органи). Звітність повинна забезпечувати достовірність, повноту та надання зрозумілої інформації реальним і потенційним інвесторам та кредиторам для прийняття ними рішень. Залежно від користувачів звітності міняється її обсяг, форма, повнота розкриття і аналітичність облікових даних. Чим вища потреба в отриманні якісної, повної та достовірної звітності, тим більш досконалою буде ставати система обліку та звітності, в тому числі і консолідована фінансова звітність, яка стає найважливішим джерелом даних, що відображають майнове та фінансове становище підприємства в цілому і результатів її діяльності [9].

Для того, щоб зрозуміти історію і причини виникнення інституту консолідованої фінансової звітності, розглянемо генезис її зародження в табл. 2.

Таблиця 2

Генезис зародження консолідованої фінансової звітності та вплив великого приватного бізнесу та фінансового ринку на її розвиток

№	Країна	Час	Період	Розповсюдженн	Наявність
---	--------	-----	--------	---------------	-----------

з/п		зародження консолідованої фінансової звітності	становлення практики складання консолідованої фінансової звітності	я великого приватного бізнесу	розвинутог о фінансовог о ринку
1	США	Кінець XIX ст.	1920-ті р.	Високе	Так
2	Великобританія	1920-ті р.	1940-ві р.	Високе	Так
3	Голландія	1920-ті р.	1940-ві р.	Високе	Так
4	Германія	1930-ті р.	1960-ті р.	Високе	Ні
5	Франція	1940-ві р.	1970-ті р.	Низьке	Ні
6	Японія	1970-ті р.	1980-ті р.	Високе	Ні

Джерело: узагальнено автором на основі [1, с. 10; 2, с. 150].

Висновки. Висвітлено проблеми, що стосуються виникнення та розвитку консолідованої фінансової звітності підприємств. Проаналізовано появу консолідованої фінансової звітності підприємств та виокремлено чинники її поширення у світі. Наведено міжнародний досвід складання консолідованої фінансової звітності. Розкрито вплив контролю на метод консолідації фінансової звітності підприємств. Обґрунтовано, що наявність великого приватного бізнесу, розвиненого фінансового ринку та інформаційні потреби розширять коло користувачів консолідованої фінансової звітності підприємства, які стали основоположними факторами появи такої звітності. У подальших дослідженнях запланована дискусія щодо доцільності впровадження алгоритму складання консолідованої звітності українськими підприємствами.

Список використаних джерел

1. *Алиев З.М.* Формирование консолидированной финансовой отчетности холдингов в соответствии с международными стандартами финансовой отчетности: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / З.М. Алиев. – М., 2011. – 28 с.
2. *Безверхий К.В.* Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні: [монографія] / К.В. Безверхий, Т.В. Бочуля. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 184 с.
3. *Бурлакова Л.В.* Современные методологические проблемы консолидированного учета / Л.В. Бурлакова. – М.: Бухгалтерский учет, 2008. – 366 с.

4. *Волкова Е.Ю.* Формирование и анализ консолидированной финансовой отчетности группы компаний : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук : спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Е.Ю. Волкова. – Воронеж, 2010. – 24 с.
5. *Герасименко О.С.* Методика складання консолідованої фінансової звітності та аналіз ефективності діяльності дочірніх підприємств: автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.09 / О.С. Герасименко. – К., 2007. – 19 с.
6. *Голов С.Ф.* Трансформація фінансової звітності українських підприємств у фінансову звітність за міжнародними стандартами / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко, О.М. Кулага. – Київ: ФПБАУ, 2013. – 268 с.
7. *Грибановский А.М.* Консолидированная финансовая отчетность: с чего все начиналось / А.М. Грибановский [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bankir.ru/tehnologii/s/konsolidirovannaya-finansovaya-otchetnost-s-chego-vse-nachinalos-5220271>.
8. *Гурська О.М.* Консолідована та зведена фінансова звітність груп підприємств / О.М. Гурська // Вісн. нац. ун-ту «Львів. Політехніка». Менедж. та підприємництво в Україні: етапи становлення і пробл. розв. – 2012. – № 721. – С. 82 – 86.
9. *Землянская Е.П.* История возникновения консолидированной финансовой отчетности. / Е.П. Землянская [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy-311/accounting-and-auditing-311/7540-history-of-the-consolidated-financial-statements>.
10. *Ковалев В.В.* Финансовая отчетность. Анализ финансовой отчетности (основы балансоведения): [учеб. пособие] / В.В. Ковалев, Вит. В. Ковалев. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. – 432 с.
11. *Козлова Т.В.* Консолидированная бухгалтерская отчетность: теория и методика составления: дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, контроль и анализ хозяйственной деятельности» / Т.В. Козлова. – М., 1997. – 176 с.
12. *Кононенко А.Ф.* Консолідована фінансова звітність як предмет логістики / А.Ф. Кононенко // Торгівля і ринок України. – Донецьк, 2008. – Вип. 25. – Т. 2. – С. 285-289.
13. *Костюченко В.М.* Консолідована фінансова звітність: теорія і практика / В.М. Костюченко. – Х.: Фактор, 2009. – 512 с.
14. *Лучко М.Р.* Консолідована фінансова звітність: теоретична концептуалізація побудови: [монографія] / М.Р. Лучко. – К., 2007. – 263 с.
15. *Мандрощенко В.М.* Оптимизация процесса формирования консолидированной финансовой отчетности: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / В.М. Мандрощенко. – М., 2013. – 24 с.
16. *Олійник О.О.* Агрохолдинг: облікова політика, консолідована фінансова звітність / О.О. Олійник. // Вісн. Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 2(14) – С.159-163.
17. *Онищенко В.П.* Методика та організація консолідованої фінансової звітності: автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.09 / В.П. Онищенко. – К., 2008. – 21 с.
18. *Петухов Г.Н.* Теоретико-историческое развитие консолидированной финансовой отчетности / Г.Н. Петухов // Вестник Казанского государственного аграрного университета. – 2009. – №2. – С. 58 – 61.
19. *Пирець Н.М.* Складання консолідованої фінансової звітності за міжнародними та національними стандартами / Н. М. Пирець, Н. А. Мінченко // Економічний простір. – 2013. – № 70. – С. 243 – 251.

20. *Плотникова В.В.* Методология анализа консолидированной финансовой отчетности группы предприятий как единого экономического субъекта: автореф. дис. ... докт. экон. наук : 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / В. В. Плотникова. – Саратов, 2012. – 38 с.

21. *Свірко С.В.* Консолідована фінансова звітність суб'єктів державного сектору за МСБОДС: теоретичні положення та методичні підходи / С.В. Свірко // Фінанси, облік і аудит. – К., 2011. – Вип. 17. – С. 341 – 347.

22. *Семчук І.В.* Консолідована фінансова звітність групи підприємств: організаційно-методичні засади формування і контролю: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.09 / І.В. Семчук; Житомир. держ. технол. Ун-т. – Житомир, 2010. – 20 с.

23. *Соколов Я.В.* Бухгалтерский учет в зарубежных странах: [учеб.] / Я.В. Соколов, Ф.Ф. Бутынец, Л.Л. Горещкая, Д.А. Панков. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – 672 с.

24. *Ткачук Г.О.* Консолідована фінансова звітність: проблеми укладання / Г.О. Ткачук // Економіка: проблеми теорії та практики. – Д., 2009. – Вип. 252. – Том 3. – С.760 – 764.

25. *Царенко О.В.* Консолідована фінансова звітність: загальні принципи складання згідно з МСБО / О.В. Царенко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2007. – № 1. – С. 351 – 354.

26. *Якубовская Л.В.* Особенности анализа консолидированной отчетности в корпоративных структурах автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Л. В. Якубовская. – М., 2007. – 30 с.

27. *Яцко М.В.* Консолідована фінансова звітність в умовах зростання конкурентної боротьби / М.В. Яцко, Г.В. Яцко // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. – 2014. – Вип. 43. – Ч. 2. – С. 190 – 193.

28. International accounting standard 28 «Investments in associates and joint ventures» [Electronic resource]. – Mode of access: <http://goo.gl/4Y64mr>.

29. International accounting standard 39 «Financial Instruments: Recognition and Measurement» [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2014/ias39.pdf>.

30. International financial reporting standard 5 «Non-current assets held for sale and discontinued operations» [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2013/ifrs5.pdf>.

31. International financial reporting standard 10 «Consolidated financial statements» [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2013/ifrs10.pdf>.

32. International financial reporting standard 11 «Joint Arrangements» [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2014/ifrs11.pdf>.

33. Seventh Council Directive 83/349/EEC of 13 June 1983 based on the Article 54 (3) (g) of the Treaty on consolidated accounts [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31983L0349>.